

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 145
השון תשע"ה

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

סוכה שראוי לשבת בה, וסוכה של 60 ס"מ אי אפשר לשבת בה. ועיין בזה, ואכ"מ.

למעשה במקרה זה השתמשנו בהיתר הידוע להוסיף פחות מג' טפחים סכך פסול, ע"י שמבדילים את מקום הסוכה משאר החדר בדופן ז' טפחים וצורת הפתח, תוך 22 ס"מ למקום הכשר, ועי"ז שטח הסוכה מוגדר 82 ס"מ ולא כל החדר, והחלק הפסול שבו פחות מג' טפחים, שדיוו שהוא מצטרף לשיעור הכשר סוכה ומוותר לישן תחתיו לכל הדעות.

במקום אחר הבודק הגיע לסוכה בדירה שכורה בסמוך לרחוב רש"י במרכז העיר, והאברך ציין שאחת הסיבות ששכר דירה זו, הוא מפני שאמרו לו שיש בה סוכה, וכעת הוא בא לפתוח את הסוכה, ומגלה שהיא רחוקה מלהיות סוכה. הגג הנפתח היה כעין חור בתקרה. החור עצמו כבר פחות מ-70 ס"מ. אבל בנוסף יש מרוב מימין ומרוב משמאל, ועוד גג רעפים היוצא מעל הבנין, כך שגם אם יצרף פחות מג' טפחים, זה עדיין לא יספיק. הוא ניסה לחשב אם יוסיף פחות מג' טפחים ופחות מג' מכאן [משני הצדדים], ואז הוא גילה שאמנם פחות מג' מצטרף אבל כבר יוצא שרוב הסוכה היא מסוככת בפסול, והרי אין צילתה מרובה מחמתה ע"י סכך כשר. האברך ניסה לחשב אם יכול לעשות שתי צורות הפתח, אחת להוסיף פחות מג' לרח"נ והשניה להוסיף פחות מג' לחו"א. המודד של המוקד מדד במשך דקות ארוכות, והתוצאה היתה שהמקום שאין מעליו דבר הפוסל, שאפשר להניח בו סכך כשר, הוא ברוחב 34 ס"מ בלבד! ברגע שהוא הגיע לתוצאה הזו, הוא אמר שאין אפשרות להכשיר את הסוכה, כי בכל אופן שנוסף לה אפילו רק את המינימום, דהיינו להשלים 70 ס"מ ולא יותר, בכל זאת לא יהיה רוב ממנה סכך כשר, [כי 34 הם פחות מחצי של 70]. במקרה זה האברך נאלץ לשהות כל החג בבית חמוי, למרות שהוא שכר דירה עם סוכה.

שכן שחתך את הגג או הקטין את המרזב

במקביל למקרים אלו, היו מקומות שהשכן נדרש לתקן ולהסיר את הדבר הפוסל מעל גבי סוכת חבירו. באחד המקרים היה שכן מבנין סמוך שעשה סוכה

חתם את תנן שלא יבטל על סוכת השכן

חדשה, וכשהגג נפתח הוא מכסה מעל סוכה בדירה שבבנין שלידו, בתחילה השכן לא שם לב לכך, אבל כשראה את הדבר הזמין את מוקד העירוב למדוד כמה הגג בולט, והשכן העליון חתך חלק מהגג, כדי שלא יפסול את הסוכה. [דרך אגב יש פתרון ידוע למקרים אלו, לעשות גג שנופל ומתקפל בשעת פתיחתו].

כמו כן היה מקרה ברחוב שפת אמת, שהשכן בנה על הגג ועשה במיוחד מרזב צר שרחבו רק 20 ס"מ, כדי שלא לפסול מהסוכה שבקומה למטה. אבל השנה [לאחר כמה שנים] כשהשכן שלמטה פתח את גגון הסוכה, הוא הביט למעלה אל המרזב, והיה נראה לו שהמרזב מידי רחב. הוא התבונן מלמטה, וירד לרחוב להסתכל מהצד, ולא ידע איך יוכל למדוד כמה ס"מ המרזב מכסה לו. במקרה זה רוחב הסוכה היה 72 ס"מ, כך שאם המרזב הוא יותר מג' טפחים, הוא פוסל לגמרי את הסוכה. ירד שלו שעבר ברחוב וראה אותו מביט למעלה, שאל אותו מה הבעיה, הרי יש ברחוב הסמוך את מוקד העירוב שיש לו כלי מדידה המשמש למטרה זו. הבודק הגיע ומדד, וגילה שהמרזב בולט בקטע מסויים 26-28 ס"מ, שהם ג' טפחים, ואז התברר שהדופן של המרזב התעקמה מלחץ המים כנראה, ולמרות שהחלק התחתון של המרזב הוא רק 20 ס"מ, בפועל זה מכסה יותר מ-24 ס"מ. בעל הסוכה שמח על הפתרון המהיר למדוד דבר כה מסובך, והשכן שבנה על הגג התחייב להזמין פועל עוד לפני החג, שיצמצם שוב את רוחב המרזב, אחרת לא תהיה לו סוכה.

ההפתעות בכירור מידת הסוכה, והשמחה שבסוכה קטנה

סיפורים רבים ומצבים מגוונים ליוו את הבודק בעבודתו. מקרים של סוכות שהיו בטוחים שהעץ מכסה להם חצי מהסוכה, והתברר שכמעט כל הענפים מחוץ לסוכה. ולעומת זאת סוכות שחשבו שיש רק פינה קטנה, והתברר שיורד

הפעילות והשיעורים בחודש תשרי

בס"ד חוזרים אנו להוצאת הגליונות "תיקוני עירובין" העוסקים במגוון נושאים בעניני העירובים, לאחר הפסקה קצרה בימי החגים של חודש תשרי. בימים אלו ביקרנו בכמה ערים בארץ, וקיבלנו הרבה תגובות חמות מאברכים ות"ח שקוראים את הגליונות, וציינו את התועלת הגדולה שיש להם, בין בזמן שעוסקים בלימוד מסכת עירובין, ובין בזמן שקודם שלמדו ולאחר שלמדו, תמיד זה גם מלמד, וגם מעורר לקיים, להקפיד על הדקדוק בהלכה ובשמירת שבת. האברכים הוסיפו שמתמא גם בחודש תשרי ישנם שאלות מענינות בעירובים, ובפרט סביב חג הסוכות, וביקשו שלא ייפסקו הגליונות אפילו שבוע אחד. ואכן השאלות שהצטברו בחודש תשרי, והנידונים שנידונו בעניני העירובים ודיני מחיצות של סוכות, יכולים להספיק לגליונות של כמה חודשים, ולא נוכל להביא בגליונות אלו אפילו חצי מהם, [אלא שבחודש תשרי לא היו אמצעים להפצת הגליון כראוי], וכעת שאנו זוכים שוב להוצאת הגליונות, נביא מהם כמה נושאים עיקריים.

בחודש זה נערכו בדיקות של עירובים בכמה ערים בארץ, וכן התקיימו שיעורים בירושלים ובבית שמש [וליימוד המדידה בבקבוק במודיעין עילית]. השיעור המרכזי היה בימי חול המועד בקהילת "תולדות אהרן" בירושלים, ביום ראשון בערב, לפני שמחת בית השואבה המפורסמת, התקיים שיעור בסוכה הגדולה הסמוכה לביהמ"ד, לרגל לימוד מסכת עירובין במסגרת "עמוד היומני". השיעור נמסר באדיש ע"י הגאון רבי מאיר רוזנר שליט"א משכונת עזרת תורה, בליווי השקופיות של "מוקד העירוב", הממחישות את דיני העירובין בהתאמה למציאות המצויה בימינו.

בשיעור השתתפו כמה מאות איש, מבוגרים וילדים, שלמדו בשעה אחת להבין את מטרת העירוב, מה הוא בא להתיר – לטלטל חפצים ברחוב, בחצר, ואפילו בתוך הבנין מדירה לדירה, או מהדירה לחדר המדרגות, צריך שיהיה עירוב. כיצד הוא מתיר – על ידי יקיף של מחיצות, או צורות הפתח שדינן כמחיצות, שיוצרות דין "רשות היחיד". ובנוסף צריך לעשות שיתוף בפת. כיצד עושים היום צורות הפתח – מעמודים וחוטאים. ומה הם התנאים של צורת הפתח – חוט יושב מעל העמוד ולא מן הצד, חוט מתוח שלא מתנדנד ולא שוקע, ועמוד ישר. מהו לחי, כיצד הוא נחשב עמוד, וכמה דברים שיכולים לפסול אותו – גג הבולט, פתחי שימואי, ועוד. המשתתפים ציינו ושיבחו את התועלת הגדולה שקיבלו מהשיעור, ואמרו חבל שהוא נגמר כל כך מהר.

הפרויקט הגדול של בדיקת הסוכות

הפרויקט הגדול של חודש תשרי, שבשנה זו הכפיל את עצמו, הוא בדיקת כשרות הסוכות מפני הגגות והמוגנים, הבולטים מהשכנים מכל הכיוונים, ופוסלים חלקים מהשטח המסוכך. בשנה זו נערכנו מראש כדי לתת מענה לכל הפונים, אבל לאחר יום כיפור נוספו עשרות פניות, ובחלק מהסוכות נמשכה הבדיקה יותר מחצי שעה, מחמת המורכבות של מדידות מכמה כיוונים, והישוב המקום הכשר, ולכן היו משפחות שהמתינו עד סמוך לחג. בס"ד הושלם הפרויקט בהצלחה רבה, והרבה דינים והלכות נתחדשו ונידונו בו, עם הרבה עצות פרקטיות להכשרת סוכות קטנות שלא היה בהם כשיעור סוכה.

הסוכות הקטנות שנפסלות ממרזבים ומוגנים

בין עשרות הסוכות היו מקרים מענינים מאוד, אנשים שהיו צריכים להסתפק בסוכה קטנה ביותר, ולפעמים השאלה היתה ענין של מקח טעות ממש. באחת הסוכות במערב בני ברק, אברך קנה מהקבלן דירה עם סוכה לאורך כל רוחב החדר, אבל כשהוא פותח את הגג הוא מגלה שהמקום הכשר שבו הוא פחות מ-60 ס"מ, שאין בהם ז' טפחים לשיעור חזו"א, וכמובן שההוראה שאסור לאכול וליישן בסוכה כזו. ויש לדון האם הקבלן יכול לומר "קיים לך" כשיעור הגר"ח נאה, שזה נקרא "סוכה", או שמא צריך להיות

שלט להכנסת ספר תורה שקשרו לעמודי העירוב

ביום שישי האחרון הגיעה למוקד העירוב שאלה מענינת בכשרות העירוב השכונתי משכונת נוה יעקב – פסגת זאב, בירושלים. באזור זה [אזור מתחרד] התפתחה קהילה יפה של עשרות אברכים, ובשבעה הקרוב הם זוכים לערוך הכנסת ספר תורה לבית הכנסת של האברכים "אהל יעקב" (רח' משה סנה). לכבוד המעמד תלו שלטים גדולים כנהוג, ואחד מהם קשרו על שני עמודי העירוב, עם חוט לעמוד ימין וחוט לעמוד שמאל. בשעת מעשה נכחו במקום שני אברכים העוסקים בעירובים של שני האזורים הסמוכים, והחל דיון האם קשירת השלטים לעמודי העירוב, פסלה את צורת הפתח, היו להם כמה סיבות לדון בדבר, כיון שהשלט נמצא מתחת החוט כעין מחיצה, או שחותם חלק מהפתח, או משום שהוא יוצר עוד משקוף בתוך הפתח, והוא אינו ישר. וגם מפני שהוא מתנדנד ברוח. האחד טען שהעירוב לא נפסל, והשני טען שהעירוב נפסל, וכיון שחשב שבלא"ה העירוב נפסל, [ואפשר לוותר עליו לשבת זו, כי הוא רק מבדיל בין שני עירובים], חיברו את השלט גם לחוט העירוב עצמו וקשרו אותו בשני אויזקונים באמצע החוט. הויכוח בין האחראים המשיך, והוחלט לשאול את מוקד העירוב, שהיה מעורב בהתקנת העירוב החדש בשנה שעברה [אמנם עדיין הסר את נושא השכירות ממזמרים].

והנה אילו היו קושרים את השלט רק לעמודי העירוב בחומים נפרדים, בלי לקשור אותו לחוט של העירוב, לא היתה בעירוב לעירוב. משום שהשלט התלוי

בחלל הפתח, אין לו דין מחיצה משום שהוא מוגבה מהקרע יותר מג' טפחים. ואין לו דין משקוף משום שאינו מגיע מעמוד לעמוד, וגם אם החוט של השלט יהיה חוט אחד רצוף שעובר מעמוד לעמוד, והוא יהיה קשור מעל העמוד [כהלכות צורת הפתח], ואז לכאורה יש שתי צורות פתח אחת מעל השניה. מ"מ אין בזה חסרון לעירוב, משום שאפשר לומר ממה נפשך, לפי מה שנוקטים להלכה בעירובים השכונתיים, שחוט שוקע ומתנדנד ברמה כזו כמו החוט של השלט, אינו כשר לצורת הפתח, א"כ אין לחוט של השלט משמעות הלכתית, והחוט העליון של העירוב כשר להחשב פתח. ואם נחשוש לשיטה שהחוט של השלט כשר להחשב צורת הפתח, א"כ העירוב כשר מכח החוט הזה של השלט, והחוט שמעליו לא מקלקל אותו. [יש שדנו בזה לפי מה שמובא בשו"ת הלכות (בהערות בסוף הספר סי' ש"ב דין ע"ט) בשם החזו"א בצורת הפתח שעוברת על צורת הפתח ששתיהן פסולות, וע"ש שהגר"ח השא"ר בצ"ע. אבל דברי החזו"א הם כאשר צוה"פ אחת חוצה את השניה, ולא כששתיהן שוות זו על זו, שבזה ודאי שאחת כשרה].

אבל לאחר שקשרו את השלט עם אויזקונים גם לחוט של העירוב, הרי בזה הם עשו שגם החוט של העירוב יהיה שוקע ויתנדנד ברוח, ע"י נדנדו השלט [שהוא

כבד וגדול], ובמצב כזה אין להכשיר את צורת הפתח בעירוב שכונתי. האחראי ששלח את השאלה, ביקש ממוקד העירוב אם יש לו פתרון מהיר וקל להכשיר את העירוב, מכיון שאין כעת מנוף שיוכל להעלות אדם שיתק את האויזקונים מחוט העירוב. המשיב מצא לו מיד פתרון פשוט, שיקשור חוט חדש מעל שני העמודים [ע"י מוט טלסקופי, כדרך שקושרים את חוטי העירוב שנקרעים], ואז שוב יחזור הדיון של ממה נפשך הנוכח לעיל, דהיינו אם חוט הישן המחובר לשלט מתנדנד ברמה שפוסלת אותו, יהיה את החוט החדש שאינו מחובר לשלט ואינו מתנדנד ברוח.

מתרחבים בהפצה

בשבועות אלו אנו עושים מאמץ בס"ד, להרחיב את הפצת הגיליון בערים נוספות ברחבי הארץ. כל מי שיוכל לסייע בתרומות, ובחלוקה בערים, שיפנה למוקד 054-8483320 וזכות הרבים תעמוד לו להתברך בכל הברכות.

ניתן לתרום במכשירים של "גדרים פלוס" או "קהילות" ע"י חיפוש - מוקד העירוב. וכן במערכת בטל' 073-2757-008

שולחי הפשרונות לחידושים, מתבקשים להתקשר לשמוע שהם רשומים בכרטיסי הגרלה, עקב תקלה בקבלת שלשה פקסים. טל' 0548483320

חוברות ושיעורים לכלולים הלומדים עירובים

הכוללים העוסקים בזמן חורף בלימוד עירובין, מתבקשים לעדכן את המערכת, כדי שנוכל לשלוח להם חוברות, ולעדכן אותם על שיעורים שימסרו במשך הזמן באותו אזור.

ניתן להאזין לשיעורים ועדכונים בעירובין בטל' 0799-333-845

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגיליון:

מוקד העירוב השכונתי

קו פידע הלכתי ומידע אקטואלי על נבולות העירוב השכונתיים

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

חלק נכבד מהסוכה. באחת הסוכות בקרית הרצוג, אדם שבנה סוכה כ-3X3 מטר, וכמעט כולה היתה מכוסה בענפים משני עצים גבוהים שנטו עליה, ונשאר לו רק מטר וחצי על מטר וחצי. הרבה משפחות הופתעו מגילוי האמת, חלק לטוב וחלק להיפך. באחת בדיקת באזור ר"י בן זכאי, בעל הדירה קדם את הבודק בהתנצלות חששנית, שאינו יודע איך לא שם לב בשנים קודמות, ומסופק אם ישב בסוכה כשרה, והכניס את הבודק שימצא אם יש דרך להכשיר אותה מכאן ולהבא. הבודק מדד ואמר שיש 72 ס"מ מקום כשר, ואת אומרת יש בה ז' טפחים גם לשיעור חזו"א. האברך התפרץ משמחה, וצעק לבני ביתו "יש לנו סוכה כשרה ומהודרת, וגם בשנים קודמות ישבנו בסוכה כשרה". השמחה שהיתה שם אי אפשר לתאר במילים, שמחה של קיום מצוה. למרות הדוחק והצמצום בסוכות של ז' טפחים מצומצמים, והרבה משפחות שצריכות לעשות דופן וצוה"פ שבביל לקבל סוכה של ז' טפחים בסה"כ, או משפחה שישנים אב ושני ילדים בסוכה ברובח 86 ס"מ בלבד, יש שמחה מיוחדת שזוכים לקיים את המצוה בהלכתה.

יהי רצון שנוכה תמיד לשמוח בקיום כל המצוות, ובהימנעות מדברים האסורים, ומלטול בשבת במקומות שאינם כשרים כראוי ע"פ הלכה, ואפילו במצבים שדחוק וצרכים להתצמצם בבית, לא נתפתה להקל מעבר לשורת הדין. אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלינו.

שאלות רבות בעניני התחומין, ודיני השיעורים

בתחילת חודש תשרי היו שאלות רבות בעניני התחומין, ובפרט בשנה זו שהיו שני ימי ראש השנה סמוכים לשבת, ורבים שרגילים להתפלל בישיבות הקדושות, רצו לאחר מכן לחזור לביתם לשבת, ובעקבות המודעות שגדלה בענינים אלו, הם התעוררו לשאול האם דרך זו היא בתוך התחום או מחוץ לתחום. היו כמה מקרים שהתשובה היתה שהמרחק יותר משיעור התחום, ואין אפשרות לחזור, והשואלים קיבלו את הדברים בהבנה ובשמחה. היה מקרה שבחור שאל אם יכול לחזור מהישיבה אל בית הוריו, והתשובה במקרה זה היתה שרק לפי שיעור האמה הגדול (שיעור חזו"א) ניתן לחזור, ולא לפי השיעור הקטן (שיעור רח"ו), והשואל אמר מעצמו שאינו רוצה להקל בדבר שהוא מחלוקת או ספק, בפרט ביום שלאחר ראש השנה.

והנה מצד ההלכה יש לדון בנושא זה, האם ניתן להקל לסמוך על אחת מהשיטות כיון שאיסור התחום של אפ"מ אמה הוא דין דרבנן, וכן יש להסתפק מה הדין באדם שבשבת אחת סמך להקל על השיעור הגדול, האם יכול אה"כ באותו נושא להקל כפי השיעור הקטן. ולמרות שתמיד השיעור הקטן הוא להקל [שמספיק כמות קטנה לשיעור כוית, ורביעית, וגובה המחיצות], דוקא בתחומין השיעור הקטן יוצר חומרא [שהתחום המותר קטן יותר], והשיעור הגדול נעשה להקל להאריך את התחום. ולכן למי שאומר שאצלו העיקר תמיד כשיעור הגר"ח נאה, שזה לדעתו השיעור הנכון, וכן לפי הסוברים שהשיעור החדש הקטן יותר משיעור רח"ו הוא הנכון, ולא מסתפקים בדבר, לא יהיו יכולים להקל בתחומין כפי השיעור הגדול.

ב"מוקד העירוב" מגיעות שאלות בנושא זה משני הכיוונים, יש שואלים מדוע חוששים לשיעור הגדול בגובה המחיצות והלחיים, ששיעורם צריך להיות גובה מטר (100 ס"מ), שהם י טפחים גם לפי השיעור הגדול, והרי השיעור הקטן הוא הנכון. ולעומת זאת יש אחרים שמתקשרים ושואלים מדוע חוששים לשיעור הקטן בענין חישוב התחום, ובענין שיעור י אמות בפירצה שיש בה עומד מרובה, הרי השיעור הגדול הוא העיקר. מוקד העירוב משמש לכל מיני חוגים, וצריך להסביר לכל אחד שיש גם שני הוראות גדולי הפוסקים שיעירוב שהוא דבר ציבורי, צריך להיעשות שיהיה טוב לשני השיעורים, כדי שיוכל לשמש לכולם לכתחילה, וגם ההוראות שראינו אצל פוסקי זמנינו, היו ע"פ שני השיעורים יחד, והדברים ידועים ואכמ"ל. לכן ההוראות הניתנות במוקד העירוב, מחושבות באופן שיהיה מותר לשני השיעורים, ואם אדם שואל באופן פרטי לסמוך על שיעור מסוים, הוא מקבל את התשובה לפי דבריו. יש לציין שבמסגרת הפעילות בעירובים בערים וישובים, אנו רואים שכמעט כל המקומות דורשים מעצמם להקפיד גם על השיעור הגדול, ואפילו בישובים דתיים, וישובים שרובם חילוניים. מלבד מקומות בודדים שמקילים בענין, ואנו משתדלים לציין זאת בהגדרת כשרותם.

שאלות נוספות בענין התחום, שנשאלו ע"י מוהלים שהיו צריכים לערוך ברית מילה בערים וישובים, ולחזור לעירם לתפילות ולכריתות נוספות. במקרים אלו ההוראה קשה ביותר, משום שאם מדובר בדבר שבמצב רגיל פוסקים שאסרו ללכת אליו [גם לשיעור הגדול], אבל יש שיטה שמחברת את הערים [ע"י ריבועים, קשתות, של עירובים עירוניים שמחברים אבל יש בעיות רבות בכשרותם], הרי במקרים אלו אי אפשר לקחת את האחריות לבטל מצוות מילה ביום השמיני עבור זה. ויש לדון כל מקרה לגופו. וצ"ע למעשה.

